

Mišljenje o primjerenosti prilagodbi u nastavi i na ispitima

Temeljem upita o primjerenim prilagodbama u nastavi i na ispitima za studenta s disleksijom, u nastavku slijede pojašnjenja i smjernice s ciljem izjednačavanja mogućnosti studiranja studentu/ima s disleksijom.

Disleksija je specifična teškoća učenja kod koje je dosegnuta razina i sposobnost čitanja ispod razine koja se očekuje s obzirom na dob, razinu obrazovanja i intelektualne sposobnosti. Simptomi disleksije razlikuju se s obzirom na dob, kao i među pojedincima. Kod studenata su najčešće prisutna sljedeća obilježja:

- i dalje su prisutne teškoće u čitanju (prisutne zamjene, ispuštanja i dodavanja glasova, slogova, riječi i/ili naglašena sporost u čitanju)
- duže vrijeme za čitanje stranice knjige u odnosu na ostale
- gubljenje retka za vrijeme čitanja i/ili ponovno čitanje istog retka
- teškoće u razumijevanju onoga što je pročitano, posebno složenijih tekstova
- ponovno čitanje kako bi se razumjelo
- nelagoda pri čitanju naglas

Osim samih teškoća čitanja, učestale su i:

- teškoće u čitanju i razumijevanju različitih rasporeda
- problemi pri zapisivanju bilješki
- nedostatak vremena prilikom pisanja ispita, eseja i slično
- izostavljanje slova, dijelova riječi ili cijelih riječi prilikom pisanja
- napisane rečenice mogu biti neorganizirane ili negramatične
- teškoće izražavanja ideja prilikom pisanja
- teško čitljiv rukopis
- puno pravopisnih grešaka pri pisanju

- problemi u pronalaženju/ispravljanju vlastitih grešaka u pisanju
- teškoće s planiranjem i strukturiranjem pisanog rada
- neuspjeh u polaganju (posebno) pismenih ispita
- otežano ispunjavanje pisanih materijala kao npr. različitih obrazaca
- nesigurnost u određivanju lijevo-desno
- nesnalaženje na geografskoj karti/mapi i otežano pronalaženje puta u nepoznatom mjestu
- zbunjenost pri izlaganju pred drugima
- teškoće primanja telefonskih poruka i njihova zapisivanja
- problemi u ispunjavanju zadataka u zadanim rokovima
- otežano planiranje za rješavanje zadataka unutar zadanoga vremena
- nespремnost na brzo/neposredno reagiranje i davanje odgovora

S obzirom na navedene teškoće, općenite preporuke za prilagodbe u nastavi, u skladu sa smjernicama Sveučilišta u Zagrebu (2008) su sljedeće:

- Studentima s disleksijom dozvoliti audio-snimanje predavanja. Studenti snimke mogu koristiti isključivo za vlastit potrebe. Ukoliko je potrebno, od studenta se može tražiti potpiše izjavu kojom se obvezuje na da će snimke koristiti isključivo za vlastite potrebe. Studenti bi unaprijed trebali obavijestiti nastavnika o korištenju opreme za snimanje
- Dozvoliti uporabu računala za vođenje bilješki
- Omogućiti dostupnost materijala koji će predavati bude dostupan studentima s disleksijom prije samoga predavanja (npr. putem Interneta, e-mailom ili davanjem pisanih uručaka). Pregled onoga što će se predavati kao i pregled sadržaja svake cjeline, olakšava praćenje nastave za sve studente, a posebno za studente s disleksijom
- Presentacije ne trebaju sadržavati previše teksta. Korisno je upotrijebiti pozadine i boju teksta koja čini prezentaciju lako čitljivom i stvara jasan kontrast (npr. krem pozadina i tamno plava slova)
- Koristiti dijagrame i mentalne mape uz tekst kada god je to moguće.
- Razmak između redova trebao bi biti 1,5 ili dvostruki, a cjeline razlomljene na manje podnaslove

- Koristiti “jednostavna” slova kao što su “Arial” ili “Comic Sans”. Posebno paziti na vrstu slova koja nije odgovarajuća za neke ispise i simbole (npr. unutar kemije, matematike i nekih drugih područja – sličnosti broja 1, i, I, l) u kojima je moguće koristiti druge vrste slova (npr. Book Antiqua) ili podebljanom izvedbom nekih simbola odijeliti ih i tako izbjeći miješanje i zamjene simbola
- Tekst poravnati samo s lijeve strane jer omogućava lakše snalaženje i praćenje reda.
- Posebno ispisati nove stručne termine (npr. na ploči ili u posebnom dodatku uz prezentacije ili predavanja, na materijalima za umnažanje/uručcima)
- Kad god je moguće, koristiti krem papir za materijal za umnažanje/uručaka
- Kod materijala za vježbu ili rješavanja zadataka, jasno odijeliti upute i poredati ih redom kojim se očekuje da student izvodi taj zadatak ili vježbu, a sa svrhom lakšega praćenja
- Kod studenata s teškim oblikom disleksije pomažu materijali pisani velikim tiskanim slovima
- Omogućiti produženje rokova za predaju radova – do 25% u odnosu na druge studente

Preporuke za prilagodbe ispita su sljedeće:

- Svaki pisani rad treba biti ocijenjen u skladu sa specifičnim obilježjima i potrebama studenata s disleksijom. Nastavnici bi trebali ocjenjivati ispite i radove tako da se usredotoče na točnosti i jasnoću argumenta, a ne na način izražavanja; zanemare pravopisne i gramatičke greške, te način izražavanja (pri čemu komunikacija mora biti djelotvorna, a ukoliko nije tražiti pojašnjenje); procijene stvarno znanje studenata s disleksijom, a ocjena treba odražavati poznavanje suštine teme koja je predmet rada; omogućiti studentu da se izražava načinom koji mu je najpovoljniji (npr. pisanje velikim tiskanim slovima ili pisanje na računalu)
- Studentima s disleksijom treba omogućiti barem 30% dodatnog vremena na ispitima i testovima (uključujući i praktične vježbe)
- Treba izbjegavati kratka i brza pismena ispitivanja i takav način procjene
- Kada god je moguće, koristiti usmeno umjesto pismenog ispitivanja
- Izbjegavati metode ispitivanja višestrukim izborom koji se odnosi na sličan sadržaj (npr. odaberite riječ koja opisuje danu situaciju – previđanje – predviđanje...)

- U pismenim ispitima izbjegavati prepisivanje zadataka i upisivanja odgovora na posebne liste papira, odnosno na posebne obrasce, naročito obrasce s izborima tipa:
 1. A B C D
 2. A B C D...
- Kod ispita koji sadrže esej kao način provjere, razmotriti mogućnosti za druge vrste i načine polaganja ispita
- Kod posebno teških slučajeva, razmotriti mogućnosti ocjenjivanja koji se ne temelje na ispitnom obliku (prezentacije, vježbe...)
- Kod predmeta u kojima je pravopis od ključne važnosti, npr. prilikom učenja stranog jezika, neophodno je značajnije produžiti vrijeme (barem 50%) kako bi se omogućila provjera i eventualni ispravak napisanoga i pravopisnih grešaka. Naknadne korekcije potrebno je uvažiti. Isto vrijedi i za druge predmete gdje je izuzetno važna točnost pisanja (primjerice formule, kodovi i sl.)

S obzirom na veliku raznolikost simptoma te individualne razlike studenata s disleksijom, preporuka je da se navedene prilagodbe koriste kao smjernice, konkretne prilagodbe treba dogovoriti izravno sa studentom vodeći računa o specifičnim teškoćama kod studenta s jedne strane te akademskim standardima i ishodima učenja s druge.

Za dodatne informacije i podršku stojim na raspolaganju.

U Osijeku, 7.12. 2023.

izv. prof. dr. sc. Ana Kurtović,
predsjednica Povjerenstva za studente s invaliditetom